

SZAKMAI KLUB

Gyenes Fruzsina

A jövő információs társadalma: Magyarország 50 év múlva (a tudomány és a képzelet találkozása)

Kutatók Éjszakája Európában és itthon

Az ITTK Szakmai Klubja a Tempus Közalapítvány által ez év szeptember 28-án immár második alkalommal megrendezett „Kutatók Éjszakája” című eseménysorozat központi programjai között kapott helyet. A Kutatók Éjszakája egy 2005-ben indult nemzetközi kezdeményezés, amelyre minden év szeptemberének utolsó péntekjén kerül sor. Ezen a napon ünnepli Európa a tudósait, és ezzel párhuzamosan lehetőséget biztosít a nagyközönség számára, hogy előadások, vetélkedők, kiállítások és tudományos-szórakoztató programok keretében találkozhasson kutatókkal, kipróbálhassa az eszközeiket, megismerhesse a találmányaikat, munkájukat. A Kutatók Éjszakájának az a célja, hogy megmutassa, a kutatók is hétköznapi emberek, és ezáltal népszerűsítse a tudományt.

Erre az alkalomra az ITTK izgalmas beszélgetéssel készült, amelynek résztvevői Antal József vegyészmérnök, biokémikus, sci-fi író, Kovács „Tücsi” Mihály, a *Galaktika* magazin tudományos szerkesztője és Rab Árpád kulturális antropológus, az ITTK kutatója, sci-fi rajongó voltak. A beszélgetést Pintér Róbert, az ITTK tudományos igazgatója moderálta.

A program Kovács „Tücsi” Mihály külön erre az alkalomra írt magyar vonatkozású novellájának felolvasásával kezdődött. A novella többek között a mesterséges intelligencia kérdését, egy „droid miniszterelnök-jelölt” esélyeit, valamint a média és a politikusok kapcsolatának problematikáját érintette.

A technológia és az ember

A novella nyomán a beszélgetés során több téma is előkerült. Ezek közül az első a társadalom és benne az ember, valamint a technológiai vívmányok változásának kérdése volt. Az előadók véleménye megoszlott abban, hogy a gyors technológiai változást milyen mértékben követi a társadalom és az ember (biológiai) változása. Abban azonban egyetértettek, hogy a változások nyomán a jövőben is várható lesz, hogy a szakadékok az egyes társadalmi rétegek és csoportok között mélyülnek, az agrárrolló még jobban kinyílik, még szélesebbek lesznek bizonyos szakadékok, és ezek alapvetően tudásszakadékok lesznek. Bármilyen gyors is azonban a különböző technológiák változása, és

bármilyen könnyen, gyorsan és hatékonyan is tud ehhez az ember alkalmazkodni, mégis vannak olyan dolgok, amelyeket a változások lényegi módon nem tudnak befolyásolni. Ilyen például, hogy reggel nem alhatunk addig, amíg a kedvünk tartja. Míg az emberek régen arra ébredtek, hogy a kakas kukorékolt, vagy a Nap felkelt, addig ma az óránk vagy újabban a mobiltelefonunk ébreszt fel bennünket, ez azonban nem változtat azon a tényen, hogy reggel időben fel kell kelni.

A globalizáció

A másik lényeges téma a globalizáció kérdése volt: lesz-e még önálló arculatú Magyarország és magyar kultúra 2050-ben, vagy hasonlítani fogunk a többi európai országhoz? Az előzőhöz hasonlóan ebben a kérdésben sem volt egységes a meghívott vendégek véleménye. Volt, aki szerint a határok mindig meg fognak maradni, zónahatárok lesznek, azonban akkorra már nem ezek lesznek az elsődlegesek, hanem a nyersanyagforrások, és döntő fontosságú lesz például az is, hogy kinek lesz elegendő tiszta vize. A másik álláspont szerint pedig Magyarország integrálódni fog egy békés Európába, amely úgy fog működni, mint ma az Amerikai Egyesült Államok. Ez azért szükséges, mert Európa csak egységesen tudja felvenni a technikai és gazdasági versenyt a világ más részeivel. Ebben az álláspontban is megjelent azonban a technológiai határok képzete, vagyis hogy technikai határok lesznek, és csak az a kérdés, hogy hazánk ezeknek melyik oldalán lesz.

A határok kérdése nyomán természetesen felmerült azok átjárhatóságának a problematikája, és a hallgatóság soraiból egy hölgy fel is tette a kérdést: az információs társadalom építése és a globalizáció milyen mértékben hasznos, illetve káros Magyarországra nézve? A válaszok itt egyrészt azt járták körül, hogy mindennek megvan az előnyös és a hátrányos oldala; az előnyöket ki kell használni, a hátrányokat ki kell küszöbölni, és az ember felelőssége, hogy megtanuljon ezzel együttélni, a hátrányokat is előnyökké változtatva. Ha a globalizáció, illetve az információs társadalom nyertesei leszünk, akkor jól, ha pedig a vesztesek közé kerülünk, akkor rosszul fog alakulni a jövőnk. Másrészt a válaszokban megfogalmazódott az a nézet is, hogy az információs társadalom a kultúránk része. Ebből következően Magyarország sorsa, a magyar identitás nem az információs társadalom eszközkészletének elterjedésétől függ. Az értékvesztésért nem az IKT-eszközöket kell felelőssé tenni, nem ezek „ölik meg” a magyar kultúrát. A negatív jelenségek oka inkább a kultúrák harcában keresendő.

A kultúra mindig túlélési stratégia: a kérdés csak az, hogy ez mennyire segíti az embereket, mennyire tud nekik biztonságod adni. A kultúra változása természetes folyamat, amely minden esetben az adott kultúra, az adott kultúrában élők döntéseit tükrözi. Ezek a döntések pedig attól függnek, hogy az emberek éppen aktuálisan mitől félnek, mit tartanak veszélyesnek a kultúrájukra nézve, illetve mik az igényeik, mennyire akarják magukat a „régizhez” tartani. Egy adott kultúrában élők számára meghatározó, hogy a társadalomban mennyire fontosak a hagyományok, az értékek tisztelete, hogy mit kapnak, mit tanulnak a szüleiktől és mit látnak, tanulnak a környezetükben, a környezetüktől, végül mit tanultak az oktatási rendszerben.

Egyéb témák

A diskurzus során számos témakört érintettek a résztvevők, amelyek közül az egyik legérdekesebb az emberi faj létének a kérdése volt. A faj megmaradása tekintetében elég pesszimisták voltak az előadók. Szerintük az emberi faj nem fog ugyan megszűnni, eltűnni, de lényeges változásokon fog keresztül menni, sok mindennel – például az elöregedő társadalmak és a munkanélküliség problémáival – kell majd szembenéznie a jövőben.

A közönség kérdései nyomán többször felmerült az űrkutatás témája is, amelyről mindhárom előadó javarészt szkeptikusan nyilatkozott. Az űrkutatás drága, és még nem lehet látni, hogy mi lesz a társadalmi szerepe, a társadalmi hasznossága hosszú távon. Az űrtechnológia fejlődése az elmúlt évtizedekben (az űrrepülőgépek kifejlesztése óta) gyakorlatilag megtorpant, és az űrkutatás azóta is többé-kevésbé ugyanazokkal a technológiai megoldásokkal dolgozik, nincs jelentős technológiai előrelépés. A tovább lépés lehetőségei azonban adottak, sok új eredmény várható, főleg az ázsiai országok (elsősorban India és Kína) űrprogramjaitól. És ezekre szükség is van, mivel nincs más lehetőségünk, csak az, hogy kilépjünk a világűrbe, különben az emberi faj idővel eltűnhet.

Ugyancsak a közönség kérdései nyomán „napirendre került” a településszerkezet kérdése is az információs társadalomban. Milyen lesz a településszerkezet 50 év múlva, folytatódik-e a koncentráció, vagy éppen ellenkezőleg, az emberek az „élhetőbb” környezetet fogják keresni, ami majd újra felvirágoztatja a kisebb településeket? Az előadók szavaiból jól kirajzolódott, hogy a koncentrációban hisznek, egyetértenek abban, hogy egyre több megapolisz fog kialakulni, amelyek egyre nagyobbak lesznek, és valószínűsíthető, hogy az infrastruktúra terjedésével a vidéki települések is egyre inkább városiassá válnak.

A novella és az azt követő beszélgetés hangfelvétele meghallgatható az interneten: <http://eper.elte.hu/index.phtml?cim=mo2050.html>